

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ *КВАНТИФИКАЦИЈА И
ЕГЗИСТЕНЦИЈА – ПРОБЛЕМИ ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛНЕ КВАНТИФИКАЦИЈЕ У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ
ЈЕЗИКУ* кандидаткиње Бранке Младеновић

1. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео комисију:

21. децембар 2016. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета у Београду, одлуком бр. 3987/1.

САСТАВ КОМИСИЈЕ

1. Др Милош Ковачевић, редовни професор за ужу научну област Савремени српски језик и Општа лингвистика (1995), Филолошки факултет Универзитета у Београду;
2. Др Ивана Трбојевић-Милошевић, доцент за ужу научну област Англистика: енглески језик; (2010), Филолошки факултет Универзитета у Београду;
3. Др Мирјана Мишковић-Луковић, редовни професор за ужу научну област Енглески језик и лингвистику (2016), Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу.

2. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1) Име, име једног родитеља, презиме

Бранка (Лазар) Младеновић

2) Датум рођења, општина, република

17. април 1956; Земун, Република Србија

3) Датум одбране, место, и назив магистарске /мастер тезе

26. јануар 2009. године, Филолошки факултет Београд, мастер рад: A unique native prefix in English language (Јединствени домаћи префикс у енглеском језику)

3. НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

КВАНТИФИКАЦИЈА И ЕГЗИСТЕНЦИЈА – ПРОБЛЕМИ ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛНЕ КВАНТИФИКАЦИЈЕ У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

4. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација *Квантификација и егзистенција – проблеми егзистенцијалне квантификације у српском и енглеском језику* кандидаткиње Бранке Младеновић обухвата 126 страница текста нормалног (1,5) компјутерског прореда. Подељена је на шест текстуалних поглавља: 1. *Увод* (стр. 1-12), у коме се одређује предмет, циљ и метод истраживања, с тим да се за предмет издваја однос квантификације и егзистенције с посебним освртом на егзистенцијалну квантификацију и њене реализације у српском и енглеском језику, и показује, методом семантичко-синтаксичке компаративне анализе, колика је међузависност филозофско-логичког и лингвистичког аспекта истраживања; и како се применом интерференцијских критеријума могу издвојити три слоја егзистенције које реализују три 'серије' егзистенцијалних глагола уз употребу специфичних квантификатора; 2. *Прелиминарно одређење значења појмова: квантификатори, квантификација, егзистенција* (13-17), где се дају одређења значења темељних, кључних у раду коришћених појмова из аспекта различитих наука у којима се они користе, при чему се издвајају њихове (ин)варијанте, а који на својеврстан начин представљају основ целог дисертацијоног истраживања, а то су: квантификација, квантификатор и постојање; 3. *Егзистенцијална квантификација синтаксичким средствима, егзистенцијална реченица* (18-54); у коме се показује и доказује да постоји прототип егзистенцијалне реченице, што значи да треба испитивати само одређене егзистенцијалне глаголе као носиоце предиккативности односно реченичности, а то је у енглеском примарно глагол *бити* (*be*), а у српском глагол *имати*, у имперсоналној форма *има*. Пошто се у раду полази од основне хипотезе (заснована на Бондаренковом становишту) да су глаголи носиоци реализације категорије егзистенције, а глагол *постојати* (*exist*) јесте основни егзистенцијални глагол, докторанткиња анализу логично почиње реченицама с глаголом *постојати*, а проширује је упоредбом "базичних" и "проширених" реченица с *постојати*,

имати (било) и *бити (be)* као главним глаголима, долазећи до врло значајних, највећим делом нових резултата; 4. *Егзистенцијални глаголи, глаголи постојања (Verbs of existence)* (55-77); где се детаљно расветљава које све типове, односно "слојеве" егзистенције покривају глаголи *постојати, има (било)* и *бити (be)*, и с њима контекстуално условљени а семантичком компонентом егзистенције повезани глаголи у српском и енглеском језику; 5. *Егзистенцијална квантификација лексичким средствима* (78-84), где се издвајају и описују заменичке и прилошке лексеме у функцији квантификатора у енглеском и српском језику, при чему се заједнички именитељ појма количине изводи из саодноса "један" и "више од један", уз издвајање и објашњење свих типичних и граничних случајева лексичке квантификације у разматраним језицима; 6. *Закључак* (85-90), где се у сажетом виду дају темељни резултати проведене анализе, према у раду издвојеним и примењиваним интердисциплинарним критеријумима, филозофско-логичким и лингвистичким пре свега.

Текстуалним поглављима претходи *Сажетак/ Abstract* на српском и енглеским језику (I-VII), док се теза завршава списком *цитиране литературе* (234-257), која захвата комплетну интердисциплинарну литературу посвећену проблему квантификације и егзистенције у српском и енглеским језику, а након списка литературе долазе *Прилози 1* и *2*, у којима се дају "опримерени" подмодели типова егзистенцијалних глагола у енглеском и српском језику.

5. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација *Квантификација и егзистенција – проблеми егзистенцијалне квантификације у српском и енглеском језику* Бранке Младеновић припада области логичке семантике и савремене семантичке синтаксе јер су семантичке категорија квантификације, а и егзистенцијалности често проучаване семантичке категорије у различитим језицима, а што се српског и енглеског тиче – неупоредиво чешће у енглеском него у српском језику.

Дисертација има свој логичкосемантички и свој језичкосемантички део. На логичкосемантичком плану дисертација пружа потпуни увид у категорију квантификације, унутар које се критеријално издваја поткатегорија егзистенцијалности, а на језичкосемантичком плану издвајају се и описују сви типови језичких јединица којима

се егзистенцијалност изражава у двама контратсираним језицима, и које су сличности и разлике међу изражајним средствима егзистенцијалности у тим језицима. Оваквav интерференцијски интердисциплинарни приступ могао је извршити само докторанд какав је Бранка Младеновић, која поседује одличну и филозофску и лингвистичку основу за израду ове врло захтевне теме која нужно подразумева и улазак у област логичке семантике, и њеног односа према синтаксичкој семантици, будући да је завршила и студије филозофије и студије (англистичке) лингвистике. Такво истраживање до сада није вршено ни у оквиру енглеског, ни у оквиру српског језика, па следствено ни контрастивно. Зато је највећим својим делом ово дисертационо истраживање и критеријално и својим резултатима ново.

Наиме, ни у једној студији или монографији није на начин како је то урадила Бранка Младеновић дат "историјат проблема" егзистенцијалне квантификације. Докторнаткиња је историјат проблема представила, с једне стране, приказом начина обраде квантификације у формалним логикама од Фрегеа до Мостовског и Монтага; а с друге, периказом лингвистичких "учења" где преглед обухвата истраживање проблема егзистенције посебно у оквиру Бондаркове теорије семантичких поља Бондаренка, која једина говори о егзистенцији као семантичко-функционалној категорији. Пошто се ради о различитим приступима, логичком и лингвистичком, у прегледу су издвојене заједничке (ин)варијантне појмовне и терминолошке категорије, који омогућавају заједнички "наступ" логике и лингвистике у изучавању егзистенцијалне квантификације. А рад доноси потпуно осветљене категорије егзистенцијалне квантификације с логичког и синтаксичког становишта, с тим да је логичка егзистенцијалност ознака *сваког позитивног квантификатора*, а средишња је у интерпертацији реализације квантификатора *било који, неки...*, док се други пре вежу за нпр. ознаку општости, колективности, а постојање се подразумева и да имају додатну ознаку "одређености/неименовања (Шарић, 2002: 200, 203), док је синтаксичка егзистенцијалност одређена као егзистенцијална реченица, која се као егзистенцијална препознаје захваљујући егзистенцијалном глаголу у предикату. И управо у анализи егзистенцијалне реченице као основе синтаксичке егзистенцијалне квантификације докторанткиња анализира сви примарне и секундарне егзистенцијалне глаголе у српском и енглеском језику, при чему се поткласификација реченичних егзистенцијалних

конструкција врши према критеријуму (им)персоналности и критеријуму типа језичке јединице која конструкцији задаје егзистенцијално значење. Тако се издвајају и детаљно анализирају *егзистенцијалне безличне конструкције* (бити/to be-there is/are и имати/to have) и персоналне егзистенцијалне реченице, након чега се прелази на анализу егзистенцијалне квантификација лексичким средствима (неодређеним заменицама и прилозима).

Докторанткиња у свом истраживању доказује како категорија постојања реализована глаголима и у српском и у енглеском језику показује слојевиту структуру. Она се показује као (бар) трослојна, јер је реализују три "серије" егзистенцијалних глагола. Прву "серију" чини глагол *постојати*, другу *бити* и *имати* за српски језик, а за енглески глагол *бити* (што су заправо у оба случаја пави глаголи "постојања"), док трећу серију чине глаголи "догађања". Између тих "серија" докторанткиња уочава значајну разлику не само на основу критеријума броја глагола који чини неку од серија, већ много више у томе што се не може са једнаком сигурношћу тврдити да су те серије глагола у односу хијерархије. Наиме, док за српски језик таква тврдња има доста темељну основу, дотле енглески језик показује да је глагол *бити* с једне стране веома "оптерећен" (има функције које у српском језику носе глаголи *постојати*, *имати* и *бити*), а с друге стране да не чини прелаз на трећу серију глагола (уместо њега јавља се глагол *догодити се*). Утолико српски језик представља "бољи" пример за илустрацију специфичних функција појединих серија глагола, нарочито за прве две.

Докторанткиња показује да "постојање" како га реализује глагол постојати, значи првенствено припадање 'врсти' '(врста као "бројиви" или "мерљиви" скуп), а затим примерковање врсте (постоји на првом месту + један), односно, набрајање подскупова врсте (у случају броја као квантификатора са постоје), и на крају процена количине (Постоји + много, мало, више, неколико). Затим се даје детаљна релациона анализа, са свим специфичностима према осталим глаголима, и то: имати (има), бити, стајати. Потом се даје исцрпна анализа међуодноса "глаголске" (пот)категорије постојања, према категоријама "појављивања" и "догађања", с јасно показаним подударностима и разликама између српског и енглеског језика. Дато можда понајбоље илуиструје као парадигматичан закључак да "глаголи Појављивања уводе појаву (ентитет или догађај) на 'сцену', а глаголи Постојања кажу да ентитет (живо или неживо) јесте на некој локацији".

Што се, пак, тиче квантификације, показано је да се група "неодређених" квантификатора везује за "постојање", да лексеме које их реализују саме по себи значе "постојање" (један, неки) или "непостојање" (нпр. ниједан), с тим да место које имају ови квантификатори и ове лексеме указује и на разлику у томе шта се мисли под "квантификацијом". С једне стране се, по речима докторанткиње, "мисли да ако знамо количину која је "један" да знамо и да тај један као врста постоји, што има основу у појму егзистенцијалног квантификатора како је дефинисан у предикатској логици, али и у функцији која се у енглеском језику придодељује неодређеном члану а". У раду се показује, и детаљном анализом потврђује, да су сви позитивни квантификатори (од којих се детаљно анализирају квантификатори мало, много (пуно), доста (довољно); кардинални и редни број као квантификатори; квантификатори један и неки, и универзални квантификатори сви, све, сваки) "уствари егзистенцијални. Њихова конкретна реализација онда зависи од тога који ниво егзистенције је у питању, или који егзистенцијални глаголи су главни предикати у реченици". Тако унутар егзистенцијалне квантификације докторанткиња успоставља готово интердепенденцијски однос између статуса егзистенцијалних глагола и егзистенцијалних квантификатора, јер "ако прихватимо да су егзистенцијални глаголи примарни носиоци реализације категорије егзистенције у оба језика, онда такође можемо прихватити и становиште по коме су сви "позитивни квантификатори" егзистенцијални, али и да њихово специфично појављивање и њихова функција зависе од слоја егзистенције који је у питању".

Дисертација *Квантификација и егзистенција – проблеми егзистенцијалне квантификације у српском и енглеском језику* Бранке Младеновић зато и по критеријумима анализе и по резултатима анализе представља врло вредно научно дело, и значајан допринос како за србистичку, тако и за англистичку лингвистику, а посебно за контрастивну синтаксичко-семантичку анализу српског и енглеског језика.

6. СПИСАК НАУЧНИХ РАДОВА

Бранке Младеновић објавила је у категоризованим и рецензираним часописима четири научна рада, а сва четири у вези са темом докторске дисертације:

1) Еквиваленција синтаксичке и лексичке негације, *Радови Филозофског факултета, Филолошке науке*, 14/1, Универзитет у Источном Сарајеву, Пале, 2013, 391-400. ISSN 1512-

5858.

2. A unique native prefix in English language, *International Journal of Literature and Arts*, New York, 2014, Vol.2, No2, 29-34. Science Publishing Group, ISSN Print: 2331-0553 ISSN Online: 2331-057X

3. Највећи 'софиста' је природни непријатељ софиста, *Lipar* XV/54, 2014, 201-213. Издавач Универзитет у Крагујевцу, ISSN 1450-8338

4. THE LAYERS OF "THE LIFTED VEIL" , *Речи*, VI /7, Београд, 2015, 80-88. ISSN, 1821-0686.

7. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање које је у својој докторској дисертацији уобличио Бранке Младеновић довело је до великог броја чврсто утемељених, научно релевантних закључака. У србистичкој и/или сербокroatистичкој литератури пре дисертације Бранке Младеновић није постојала ниједна монографија нити монографска студија посвећена синтаксичко-семантичкој анализи егзистенцијалних квантификатора како у српском тако ни у енглеском језику, а камоли контрастно. Ретки радови, како лингвистички тако и они нелингвистички, појединим аспектима ове теме бавили су се монодисциплинарно и по правилу монокритеријално. У дисертацији Бранке Младеновић проведен је поликритеријални и вишеаспектни теоријско-методолошки приступ, приступ који је подразумевао комбинацију достигнућа, сазнања и резултате и филозофских и логичких и лингвистичких теорија и методологија. Захваљујући таквом приступу тема је интердисциплинарно осветљена, тако да представља допринос не само лингвистици него и свим наукама које су "критеријално" партиципирале у овој свеобухватној анализи егзистенцијалне квантификације.

Анализа је показала да егзистенцијална квантификација посматрана као лингвистичка категорија укључује осветљење међуодноса егзистенцијалних глагола и егзистенцијалних квантификатора.

Упоредјујући "базичне" и "проширене" реченице с *постојати*, *имати* (*било*) и *бити* (*бе*) као главним глаголима, докторанткиња је дошла до следећих значајних резултата:

1) Глаголи *постојати*, *има* (*било*) и *бити* (*бе*) покривају различите слојеве "егзистенције"; први слој се односи на *све* (*everything*) као *било које нешто* што припада једном од могућих скупова, скупу чији су елементи директно "бројиви" или скупу чији су елементи

индиректно бројиви, након што је дата "мера" ("мерљив" скуп елемената) и који носи глагол постојати; глаголи има за српски и бити (be) за енглески, првенствено се односе на *посебно нешто*, које припада једном од поменутих скупова, где се уводи слој "људско", тј. уводи се "мера", првенствено за време и простор; у овом слоју, у оба језика, глагол бити, има и посебне функције: специфичније се одређује "мера" за време, уводи се 'стање' и "догађај", чиме се омогућава појава трећег слоја који носе "глаголи Догађања"; на трећем слоју "егзистенција" се одређује као конкретно (живо, неживо) и апстрактно, *посебно* и опште, као *сви (all) које је једна целина, догађај*.

2) Реченична форма се такође мења, од персоналне "проширене" реченице с глаголом *постојати* на 'безличну' "проширену" реченицу с глаголима *имати (било)* и *бити (be)*, односно, на 'безличне' реченице с глаголима "догађања".

3) Иако два језика показују разлике с обзиром на граматичка решења облика "проширене" егзистенцијалне реченице с поменутих глаголима као и на функције које се придоделују глаголу *бити*, ипак категорија егзистенције, када је реализована глаголима, има најмање три слоја значења; у првом слоју "постојање" је првенствено припадање, у другом је "примерковање", док се у трећем може одредити као врста "догађаја" који може бити сложен или једноставан.

4) Што се тиче квантификатора, за сваки слој се могу издвојити "типични" квантификатори, с тим да, узето у целини, "егзистенција" укључује појаву свих позитивних квантификатора.

5) Ако су егзистенцијални глаголи примарни носиоци реализације категорије егзистенције у оба језика, онда су и сви "позитивни квантификатори" егзистенцијални, с тим да њихово специфично појављивање и њихова функција зависе од слоја егзистенције који је у питању.

8. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Промишљеним и теоријски чврсто утемељеном семантичко-синтаксичком методом, при чему семантичка компонента укључује и свој логички и свој лингвистички план, кандидаткиња је дошла до читавог низа истински иновативних увида и закључака. Те је закључке у својој докторској дисертацији изложила прегледним и јасним метајезиком, примереним логичко-лингвистичкој проблематици саме теме.

9. ПРЕДЛОГ

Све до сада наведено недвосмислено показује да је Бранке Младеновић научно врло успешно обрадила захтевну тему о категорији егзистенцијалне квантификације у српском и енглеском језику. У својој докторској дисертацији Бранке Младеновић испољила је све врлине доброг лингвисте – врло добру кореспонденцију са обимном и теоријски и дисциплинарно разнородном литературом, више него добро познавање и примену научне лингвистичке методологије на различитим нивоима анализе (семантичком, стилистичком и лексичком), одличну примену и хијерархизацију различитих критеријума анализе, изражен смисао за интерференцију анализе и синтезе, и врло добру класификацију и опис изабранога корпуса.

Зато са задовољством предложимо Наставно-научном већу Филолошког факултета да докторску дисертацију Бранке Младеновић *Квантификација и егзистенција – проблеми егзистенцијалне квантификације у српском и енглеском језику* прихвати, и кандидаткињи одобри усмену одбрану рада пред комисијом која и потписује овај извештај.

Београд, 24. јануар 2016. године

Чланови комисије:

Др Милош Ковачевић, редовни професор

Др Ивана Трбојевић-Милошевић, доцент

Др Мирјана Мишковић-Луковић, редовни професор
